

Discussie in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde over:

Alternatieve geneeskunde en de werkwijze van de VtdK

J. Geerling

In het nummer van 6 september 2003 van het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* stelde onze voorzitter Renckens klinici aan de kaak die, hoewel wetenschappelijk opgeleid, niet wetenschappelijk bezig zijn door alternatieve geneeswijzen toe te passen.¹ Hij betoogde dat de beroepsverenigingen onmachtig of onwillig zijn hieraan iets te doen. Dit was voor Rooijmans en Walvoort aanleiding een commentaar te schrijven.² Zij betogen dat men het moeilijk met Renckens oneens kan zijn en dat het *Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde* geregeld plaats heeft ingeruimd voor het bestrijden van de kwakzalverij.

Toch nemen de auteurs ten aanzien van de alternatieve geneeskunde een min of meer welwillend standpunt in. Weliswaar signaleren zij het gevaar dat patiënten de reguliere geneeskunde mijden en daardoor geen doeltreffende, wellicht levensreddende behandeling krijgen, maar daarnaast vragen zij zich af of de grens tussen wetenschappelijke geneeskunde en alternatieve geneeswijzen wel scherp te trekken is. Waar het gaat over uitbehandelde patiënten met kanker stellen zij dat op de persoon toegesneden begeleidingsmodellen vaak in de alternatieve geneeskunde gevonden worden. Zij besluiten dat zij de bestrijding van de kwakzalverij een warm hart toedragen maar waarschuwen voor een te beperkte visie op wetenschap die de patiënten niet ten goede komt. Zij menen dat ontmaskeren pas gerechtvaardigd is als het plaats vindt in een ander verklaringsmodel en niet als nihilistische exercitie. En daarin, zo menen zij, schiet de Vereniging tegen de Kwakzalverij tekort. Zij biedt geen alternatief. "Alternatieve geneeskunde geneest geen ziekten maar helpt soms zieken".

Het artikel heeft aanleiding gegeven tot een uitgebreide correspondentie³ die hier slechts fragmentarisch weergegeven kan worden. Van belang is de reactie van A. Zwaveling (oncoloog en medisch adviseur). Hij meent dat de opstelling van Rooijmans en Walvoort gevaarlijk is voor de patiënt, de geneeskunde en onze studenten. Zij gaan voorbij, aldus de schrijver, aan de mogelijkheden van palliatieve zorg en doen de vele artsen die de patiënten bijstaan in hun lijden en soms ook wanhoop tekort. Deze artsen spiegelen geen genezing voor, zoals zovele alternatieve artsen, genezing die vaak onbereikbaar is. Zij liegen niet en hangen geen pseu-

do-geleerde nonsens op maar steunen de patiënt op een reële wijze en maken het deze mogelijk het leven zo goed mogelijk te dragen. Als medisch adviseur heeft hij met vrijwel alle soorten alternatieve geneeskunde te maken gehad en hij kan de auteurs verzekeren dat de door deze mensen aangebrachte schade buitengewoon groot kan zijn. Niet alleen in het financiële vlak maar ook door zieken een goede geneeskundige behandeling te onthouden, waardoor soms onherstelbare schade wordt aangericht. Alternatieve geneeskunde kan wel degelijk schaden ook al is zij niet werkzaam.

C.T. Klein-Laarsma (toen nog voorzitter Artsenvereniging voor Homeopathie) stelt: "De meeste conventionele behandelingen zijn niet of onvoldoende getoetst door onderzoek" Deze uitspraak wordt gebaseerd op een rapport uit 1994 (sic!) Zij speculeert dat dit percentage sindsdien niet spectaculair gestegen zal zijn. Kennelijk heeft zij nog nooit van de Cochrane Foundation gehoord.

De Vos en Hoogendoorn stellen "dat hoewel ook reguliere artsen soms niet-gevalideerde therapieën toepassen dit hen nog niet tot alternatieve artsen maakt. Van belang is de wetenschappelijke instelling en de bereidheid zich onder het juk van de wetenschap te stellen zodra resultaten beschikbaar komen."

T. Mulder merkt op dat Rooijmans en Walvoort stellen dat de wetenschappelijke benadering van de geneeskunde overmoedig wordt. Hij vindt het eerder overmoedig dat alternatieve benaderingen vastliggen en niet getoetst hoeven te worden. "Bovendien hebben zij vaak de pretentie zieken te genezen waar het niet mogelijk is terwijl de reguliere benadering die pretentie al lang niet meer heeft." Ook meent hij

dat terminale patiënten vaak zo moe zijn dat zij de schaarse tijd en energie beter kunnen besteden aan o.a. contacten met de familie en het doorbladeren van fotoboeken, in plaats van vermoeiende bezoeken aan alternatieve genezers.

Renckens en **van Dam** menen dat Rooijmans en Walvoort zich het zeer programmatische karakter van de alternatieve behandelingen onvoldoende realiseren. Homeopaten behandelen alle ziekten volgens het similia-beginsel: zieke mensen worden beter als zij een middel krijgen dat bij gezonden gelijkende symptomen oproept. Binnen de acupunctuur is het altijd de balans tussen yin en yang die verstoord is, terwijl binnen de natuurgeneeswijze axiomatisch wordt gesteld dat de ziekte het resultaat is van vervuiling van het lichaam. In de antroposofische oncologie wordt ongeacht de aard van de tumor Iscador voorgeschreven. De gemiddelde reguliere medicus is vergeleken met de alternatieve therapeut een wonder van therapeutische flexibiliteit. Het argument van Rooijmans en Walvoort dat alternatieve artsen "zich het welzijn van hun patiënten blijven aantrekken" en "zich in de alternatieve geneeskunde bekwaamen om voor de patiënten bereikbaar te blijven" is op zijn minst curieus. "Dit impliceert een zware beschuldiging aan de 98% van de Nederlandse artsen die hun al of niet uitbehandelde patiënten zonder de poespas van de alternatieve geneeskunde naar eer en geweten en vaak met inzet van al hun menselijke kwaliteiten en mogelijkheden blijft begeleiden en steunen. Kwakzalverijbestrijding is vooral bescherming van de consument. Het publiek kan door feitelijke voorlichting gewaarschuwd worden tegen valse hoop, de onnodige uitgaven en de onzinnige ideeën over het menselijk lichaam die in de alternatieve geneeskunde zo prominent aanwezig zijn."

Molenaar: "Niet het geven van een kushand aan de alternatieve geneeskunde maar een hernieuwde ontmoeting op voet van wetenschappelijke gelijkwaardigheid tussen de biomedische wetenschappen en de humanoria, dat is de uitdaging waar de geneeskunde van vandaag voor staat".

Rutten (homeopathisch arts) pleit er voor homeopathie wetenschappelijk te onderzoeken met behulp van de Bayesiaanse benadering. Hij denkt daarmee de zwakheden van het wetenschappelijk onderzoek naar de werkzaamheid van de homeopathie te kunnen ondervangen, maar gaat hier geheel voorbij aan de eveneens Bayesiaanse opvatting dat het verspilde energie is, onderzoek te doen naar de resultaten van een methode waarvan de grondslagen op onzin berusten.

In hun antwoord stellen Rooijmans en Walvoort dat het beroep op alternatieve geneeswijzen voor veel patiënten kennelijk een functie heeft. "Allerlei geneeswijzen kunnen blijkbaar een zinvolle functie hebben zonder wetenschappelijk bewezen werkzaam te zijn". Zij beschouwen deze vaststelling als niet meer dan een observatie van de werkelijkheid. "Men hoeft het toch niet met alternatieve geneeswijzen eens te zijn om vast te stellen dat mensen er kennelijk baat bij hebben". De auteurs wijzen er op dat medische tijdschriften (niet de minste, o.a. de *Journal of the American Medical Association* en de *New England Journal of Medicine*) themanummers en artikelenreeksen wijdden aan alternatieve geneeskunde "vanuit de waarneeming dat patiënten er door geholpen worden". Zij besteden in hun antwoord aandacht aan alle correspondenten en lichten waar nodig hun standpunt verder toe, zonder echter hun oorspronkelijke uitspraken terug te nemen of te wijzigen. Zij worden gehinderd door de zelfverzekerde en verbeterde toon die veel van de publicaties van de Vereniging tegen de Kwakzalverij kenmerkt. Daartegen hebben zij stelling willen nemen. Zij blijven bij hun mening dat alternatieve geneeskunde geen ziekten geneest maar soms wel zieken helpt.

Ofschoon Rooijmans en Walvoort dus niet meer pretendeerden dan een observatie van de werkelijkheid zullen hun uitspraken door alternatieve genezers gezien worden als een legitimatie van hun twijfelachtige activiteiten. Want maakten zij een strategische vergissing: het is altijd nodig en nuttig om de beperkingen van de reguliere geneeskunde te bespreken, maar het inbrengen van dit onderwerp in het debat over alternatieve geneeskunde is niet opportuun. Immers, zoals John Diamond schreef in zijn *Snake Oil*: 'Iemand die het Marxisme aanvalt, is daarmee nog niet automatisch een verdediger van het wereldwijde kapitalisme'. ●

Literatuur

- 1) Renckens CNM. Medisch-wetenschappelijke verenigingen, kwaliteitscontrole en disfunctionerende artsen. *Ned Tijdschr Geneeskde* 2003;147:1749-52
- 2) Rooijmans HGM, Walvoort HC. Over ziekten en zieken-wetenschappelijke en alternatieve geneeskunde. *Ned Tijdschr Geneeskde* 2003;147:1717-20
- 3) Zwaveling A. en anderen. Over ziekten en zieken-wetenschappelijke en alternatieve geneeskunde. *Ned Tijdschr Geneeskde* 2003;147:2604-10